

170535		DİA
RÜŞD		

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman

21.08.2017

Lapidus, I. M.
Adulthood in Islam: religious maturity in the Islamic tradition .-- 1976 : Dædalus, vol. 105 ii pp. 93-107, (1976)

Law - shari'ah | Law - sources

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman

21.08.2017

Arabi, Oussama
The interdiction of the spendthrift (al-safih): a human rights debate in classical fiqh .-- 2000 ISSN: 0928-9380 DOI: 10. 1163/156851900507661 ISSN: 09289380 e-ISSN: 15685195 : Islamic Law and Society, vol. 7 iii pp. 300-324, (2000)

Rûşd (۱۹۵۳)

اموال است. بتابر این آیه، اولیای یتیمان باید آنان را بیازمایند و در صورت احراز رشد، اموال آنان را در اختیار خودشان قرار دهند. این آزمون باید مستمر باشد تا وقتی که احراز شود کودک یا تازه‌بالغ برپایه معیارهای متعارف عقلی در اموال خود دخل و تصرف می‌کند (ع طوسی، التبیان؛ زمخشری؛ طبرسی؛ طباطبائی، ذیل آیه). در آیات متعدد از جمله آیه ۱۵۲ انعام، ۲۲ یوسف، ۳۴ اسراء و ۱۴ قصص تعبیر «بلوغ اشد» آمده است که برخی مفسران مراد از آن را رسیدن به سن بلوغ و رشد دانسته‌اند (ع طوسی، التبیان؛ فخر رازی؛ قرطبی، ذیل آیات؛ نیز ع سفیه*). واژه رشد در احادیث در پاره‌ای موارد به معنای هدایت شدن و غالباً به معنای اصطلاحی آن به کار رفته است (ع شافعی، مستد، ص ۶۷؛ احمد بن حنبل، ج ۴، ص ۲۵۶؛ نیز ع ادامه مقاله). برپایه احادیث، برای اثبات اهلیت مدنی و صلاحیت یافتن شخص برای تصرفات مالی و انجام دادن معاملات، افزون بر رسیدن به سن بلوغ، احراز رشد هم لازم است. از جمله مستندات این احادیث آیه ۶ سورة نساء است (برای نمونه ع کلینی، ج ۷، ص ۷۰-۷۱؛ بیهقی، ج ۶، ص ۵۹؛ نووی، شرح صحیح مسلم، ج ۱۲، ص ۱۹۱؛ حر عاملی، ج ۱۹، ص ۳۶۶-۳۷۱).

در منابع فقهی، موضوع رشد غالباً در مبحث حجر و به‌عنوان یکی از اسباب رفع حجر مطرح شده است. به نظر همه فقها، به استناد آیه ۶ سورة نساء و احادیث، برای رفع ممنوعیت کودک و سفیه از تصرفات مالی (یا اصطلاحاً حجر*) افزون بر اثبات بلوغ*، احراز رشد نیز ضروری است (برای نمونه ع شافعی، الام، ج ۳، ص ۲۲۰؛ سحنون، ج ۵، جزء ۱۳، ص ۲۲۰-۲۲۱؛ طوسی، الخلاف، ج ۳، ص ۲۸۵؛ ابن ادریس حلی، ج ۳، ص ۲۰۶). برخی از فقهای اهل سنت از جمله شافعی و معدودی از امامیان به استناد آیه ۵ سورة نساء و ادله‌ای دیگر گفته‌اند، در رشد، افزون بر شایستگی مالی، صلاحیت دینی یعنی عدالت (فاسق نبودن) هم لازم است و فاسق، سفیه به‌شمار می‌رود (ع طوسی، الخلاف، ج ۳، ص ۲۸۴، ۲۸۹؛ ابن زهره، همانجا؛ مطیعی، ج ۱۳، ص ۳۶۶). البته بعضی از قائلان این نظر گفته‌اند، اگر شخص رشید، بدون آنکه صلاحیت مالی او ازدست رفته باشد، فاسق شود حجر او باز نخواهد گشت (ع رافعی قزوینی، ج ۱۰، ص ۲۸۳؛ نووی، روضة الطالبین، ج ۳، ص ۴۱۶). مخالفان این دیدگاه به استناد ادله متعدد از جمله حرجی بودن این حکم، آن را مردود شمرده‌اند (ع جصاص، ج ۱، ص ۵۹۸؛ ابن قدامة، ج ۴، ص ۵۲۳-۵۲۴؛ علامه حلی، ۱۴۱۴، ج ۱۴، ص ۲۰۳؛ خطّاب، ج ۶، ص ۶۴۱-۶۴۲). شماری از فقیهان اهل سنت ازدواج کردن را برای زنان از اسباب رشد دانسته‌اند (ع سحنون، ج ۵، جزء ۱۴، ص ۴۹۷؛ ابن قدامة، ج ۴، ص ۵۱۸-۵۱۹؛ برای نقد ع شافعی، الام، ج ۳، ص ۲۲۱؛ طوسی، الخلاف، ج ۳، ص ۲۸۵-۲۸۶). به نظر ابوحنیفه، سفیهی که پس از بلوغ رشد نیافته است،

تحریر میر عبدالاول نیشابوری، ملفوظات احرار (مجموعه دیگر) رقعات احرار، خوارق عادات احرار تالیف مولانا شیخ، چاپ عارف نوشاهی، تهران ۱۳۸۰ ش؛ یسین ابراهیم شهوتی، الانوار القدسیة فی مناقب السادة المشینة، مصر ۱۳۴۴؛ علی بن حسین فخرالدین صفی، رشحات عین الحیات، چاپ علی اصغر معینان، تهران ۱۳۵۶ ش؛ خانیبا مشار، فهرست کتابهای چاپی فارسی، تهران ۱۳۵۰-۱۳۵۵ ش؛ احمد متزوی، فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، اسلام آباد ۱۳۶۲-۱۳۷۰ ش؛

Butros Abū-Mannah, "A note on *Rashahāt-i 'ain al-hayat* in the nineteenth century", in *Naqshbandis in western and Central Asia: change and continuity*, ed. Elisabeth Özdalga, İstanbul: Swedish Research Institute in İstanbul, 1999; Carl Brockelmann, *Geschichte der arabischen Litteratur*, Leiden 1943-1949, *Supplementband*, 1937-1942; Devin Deweese, "The mashā'ikh-i-Turk and the khojagān: rethinking the links between the Yasavī and Naqshbandī Sufi traditions", *Journal of Islamic studies*, vol.7, no.2 (July 1996); Charles Ambrose Storey, *Persian literature: a bio-bibliographical survey*, vol.1, pt.2, London 1972; TDVİA, s.v. "Safī, Fahreddin" (by Necdet Tosun).

/ افسانه منفرد /

رشد. اصطلاحی فقهی و حقوقی به معنای توانایی تصرف در اموال و اداره امور مالی. واژه رشد در لغت به معنای بر راه راست بودن و هدایت شدن است و در برابر واژه «عی» (گمراه شدن) به کار می‌رود (ع خلیل بن احمد؛ جوهری؛ ابن فارس، ذیل واژه). در اصطلاح فقها، مراد از رشد، توانایی نگاهداری و اصلاح مال و به تعبیر دیگر، صلاحیت تصرف در مسائل مالی و اقتصادی است (برای نمونه ع کاسانی، ج ۷، ص ۱۷۰؛ ابن قدامة، ج ۴، ص ۵۲۲؛ محقق حلی، ۱۴۰۹، قسم ۲، ص ۳۵۲). بعضی فقها به لزوم استقرار رشد توجه کرده و آن را نوعی ملکه نفسانی دانسته‌اند که دارنده آن را از صرف مال در امور غیرعقلایی بازمی‌دارد (ع علامه حلی، ۱۴۱۳-۱۴۱۹، ج ۲، ص ۱۳۴؛ شهید ثانی، ج ۴، ص ۱۴۸؛ نراقی، ص ۵۲۳-۵۲۴). معدودی از فقها نیز رشد را صلاحیت مالی و دینی تعریف کرده‌اند (ع ابن زهره، ص ۲۵۲؛ ابن قدامة، همانجا؛ نووی، روضة الطالبین، ج ۳، ص ۴۱۳-۴۱۴).

واژه رشد در قرآن فراوان به کار رفته است. در بیشتر آیات از جمله آیه ۲۵۶ سورة بقره، ۱۰ و ۶۶ سورة کهف، رشد به معنای هدایت شدن و بر راه راست بودن است (ع طبری؛ طوسی، التبیان؛ طباطبائی، ذیل آیات). مراد از رشد در آیه ۶ سورة نساء، که مهم‌ترین دلیل فقهی در موضوع احکام رشد به‌شمار می‌رود، معنای مصطلح آن یعنی توانایی حفظ و اداره

kardeşleri; rahibelerin yüzlercesi sekülerize oldu. Mesela 1990'da ruhban sınıfının %20'si rahiplik görevini bıraktı. Dinî eğitim veren okullarda da yaygın sonuçlar var: Ruhbandan olmayan yüzlerce öğretmeni görevlendirmek zorunda kaldılar. Bu da anne-babalar tarafından ödenen okul ücretlerinin ciddi biçimde artmasına ve öğretmenlerin dini eğitiminde bir gerilemeye yol açtı.

"Post-Konsilse Kasırğa"nın eğitim-öğretim için diğer sonuçları din dersindeki "light" içerikler idi. Muhtemelen bu olgu İspanya'nın dünyevileşmesine katkıda bulundu. Bundan başka Piskoposlar uzun süre devlet okullarının din dersi öğretmenlerinin doktriner profili ile ilgilenmediler. Herhangi bir içerik kontrolü olmaksızın, sekülerize olmuş rahip ve rahibelerin din dersi vermesine devam etmesini uygun gördüler. Katolik Din ve Ahlak Dersi sıklıkla Din sosyolojisi ve Dinler Tarihi ile yetindi veya kiliseden uzak bir yöne doğru gitti.

Aynı zamanda devletin kanunları, Katolik dinin prensiplerine ters düşüyordu (Boşanma, kürtaj, evlilik dışı bağlantıların ve homoseksüelliğin belirli açılarının tanınması vb. gibi). Bunun dışında başka alanlarda da (mesela uyuşturucu kullanımı) ahlakî yozlaşmayı teşvik ediyordu. Medya, özellikle de televizyon bu eğilimleri durmadan destekledi.

Resmi kurumlarda Hristiyanlıktan uzaklaş(tır)manın gerilediğine veya dini bir yeniden canlanmanın başladığına işaret eden hiçbir şey yoktur. Görünüşe göre de, eğer politikacılar şirin görünme tutumlarını bırakmazlarsa, bu çok zordur.

Buna karşılık kilise kurumlarında bir tepki gözleniyor. Hiyerarşi Hristiyanlıktan uzaklaş(tır)ma fenomeninin boyutu ve geçmişin bazı hatalarının bilincine vardı, ama onların karşı tedbirleri, görüldüğü kadarıyla, kilise içi alanla sınırlıdır. Yani, Hristiyanlıktan uzaklaş(tır)manın sebepleri doğru kavranmadı. Bu, problemin çözülmesi için etkili önlemlerin alınmasını iyice zorlaştıran bir durumdur.

KUR'ÂN IŞIĞINDA KÜÇÜKLERİN EVLENDİRİL(EME)MESİ MESELESİ

Dr. Fatih ORUM

ÖZET

Öteden beri fıkıh külliyyatında velileri tarafından küçüklerin evlendirilmesine cevaz verilmiştir. Bu hükmün varılırken bazı âyetlerden istidlaller yapılmış, Hz. Âişe'nin küçük yaşta evlendirilmesi başta olmak üzere birtakım rivayetlerden söz edilmiş, hüküm üzerinde icmâ olduğundan bahsedilmiş, kıyas metodu kullanılmış, ayrıca bu hükmün maslahata mebni olduğu söylenmiştir. İslam coğrafyasında yüzyıllarca bu hükmün uygulanmasından kaynaklanan sosyal, hukuki ve psikolojik sorunlar yaşanmıştır. Bu makalede, bu hükmün delilleri incelenmiş, deliller değerlendirme ve eleştiriye tabi tutulmuş ve bu hükmün Kur'ân'a göre neden hatalı olduğu yine delillerle gösterilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Küçüklerin Evlendirilmesi, velâyet, velî, bülûğ, rüşd.*

SUMMARY

The Issue of Marriage of Children According to Quran

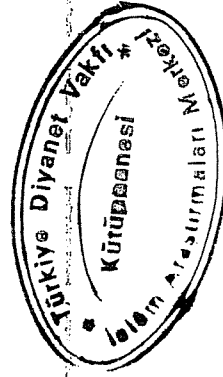
For a long time, in Islamic law permission has been granted by their parents to marry of their children. This decision was mainly based on some narrations such as the marriage of Aîşe at an early age. It was also claimed that there was unanimity about the topic and the method analogy was used also. This decision has created many problems in social, legal and psychological in many muslim countries for centuries. In this article, the proofs of this provisions were examined and evaluated and also criticized. It was also proved with evidence why this provision was wrong according to Quran.

Key Words: *Marriage of children, guardianship, guardian, puberty, majority.*

GİRİŞ

Erken dönemlerden günümüze dek başta fıkıh kitapları olmak üzere konuyla doğrudan ya da dolaylı olarak nerdeyse tüm eserlerde küçüklerin

Mikah
- Bakiç
- Velayet
- Lüps (170535)

02370

1 HATİCE KARAMAN, Mukayeseli Hukukta rüşd kavramı, Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2002

2 MEHMET ONUR, Bir ehliyet arızası olarak İslam Hukukunda sefeh, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2011

د. رند

رُشد:

١ - تعريف: الرشد هو البلوغ مع حسن التصرف في المال، وضده: السَّفَه.

٢ - إثبات الرشد:

أ - ما يثبت به الرشد: لا يثبت الرشد لغير البالغ أبداً، فإذا بلغ احتمال أن يكون رشيداً أو غير رشيد، ولإثبات رشده لابد من مراقبة تصرفاته، فإن كان يجريها على سنن العقلاء فإنه يُدفع إليه جزء يسير من ماله ويعطى حرية التصرف فيه، فإن أحسن التصرف فيه مرة بعد مرة، حكمنا برشده، ولا يكفي في الحكم برشده إحسانه التصرف فيه مرة واحدة، بل لابد من التكرار.

ب - من الذي يختبر الرشد: اختبار المحجور عليه للتأكد من رشده يقع على عاتق الولي، ولا يحتاج في ذلك إلى إذن القاضي.

ج - زوال الرشد: إذا بلغ الصغير رشيداً، فدفع وليه إليه أمواله، فزال رشده، حجر عليه ثانية، ولكن لا يحكم بزوال الرشد عنه ولا يحجر عليه بسبب زوال رشده إلا القاضي.

٣ - الحجر لعدم الرشد: يحجر على السفیه - أي: غير الرشيد - ولا يعاد إليه ماله حتى يمتحن ويثبت بالامتحان رشده، لقوله تعالى في سورة النساء/ ٥ - ٦

﴿وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا﴾ * وَأَبْلُوا إِلَيْنَا حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ *.

RÜŞD

* بُلُوغُ الرُّشْدِ *

* سَنُ بُلُوغِ الرُّشْدِ -

بخ - ك ٥٢ ب ١٨

تر - ك ١٣ ب ٢٤؛ ك ٢١ ب ٣٢

* وَصِيَّةُ الْعُلَامَ -

مى - ك ٢٢ ب ٣٨ و ٣٩

WENSINCK AREN JEAN, MİFTAHU KÜNUZÜ's-SÜNNE.

Trc: ABDÜLBAKİ MUHAMMED FUAD, BEYRUT 1983. ss . 23

DİA DM NO: 04160.

KISALTMALAR:

بخ = صحيح البخاري، مس = صحيح مسلم، بد = سنن أبي داود، تر = سنن الترمذي، نس = سنن النسائي، مج = سنن ابن ماجه، مى = سنن الدارمي، ما = موطأ مالك، ز = مسند زيد بن علي، عد = طبقات ابن سعد، حم = مسند احمد بن حنبل، ط = مسند الطيالسي، هش = سيرة ابن هشام، قد = مغازي الواقدي

12 AGUSTOS 2001

۲۵۴

رشید

اَکُل مال حرام باطل و نامشروع دانسته‌اند؛ زیرا هر داد و ستد و نقل و انتقال پول و ثروتی باید بر اساس تجارت عرفی یا شرعی بوده باشد و جز این گونه انتقال، پول ملکیت آور نخواهد بود از این رو چون پول پرداخت شده به رشوه گیرنده به ملکیت او وارد نشده و همچنان در ملک پرداخت کننده آن است، تصرف رشوه گیرنده در آن حرام و باطل است. به فتوای فقهای امامیه حکم فوق‌الذکر شامل مطلق هدایا نمی‌باشد بلکه پرداخت هدیه به هدف تسهیل کار یا تسریع آن علاوه بر آنکه ملکیت آور است عنوان رشوه را نیز نداشته و هیچ گونه منع شرعی ندارد، مگر آن که در حوزه قضاوت و حکومت و ولایت پرداخته شود که ادله خاصه، دلالت بر حرمت آن می‌کند.

جرم رشا و ارتشا و تعریف رشوه و مجازات آنها در قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) در قسمت تقصیرات وزراء و مأمورین دولت از ماده ۴۸ به بعد تعیین گردیده است و علاوه بر آن، قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء در ۱۳۶۷ ش به تصویب رسیده است (نیز ← ارتشاء).

منابع: کتاب القضاء در التہذیب و وسائل الشیعة؛ جامع احادیث الشیعة؛ السرائر؛ النہایة؛ شرایع الاسلام؛ جامع المقاصد؛ المسالک؛ اللعنة الدمشقیة؛ کتاب المکاسب (بحث رشوه)؛ کتاب القضاء؛ منہاج الصالحین؛ بحار الانوار، ۲۷۲/۱۰۴. محمدرضا انصاری

رشید، در لغت به معنی راهنمایاننده یا راهنما است و ریشة رشید، یعنی رُشد در زبان فارسی: هدایت، صلاح، پایداری در راه حق (= استقامت) معنی می‌دهد. در اصطلاح دانش کلام رشید از اسماء الحسنی است، اما در قرآن نیامده است. رشید نیز همانند دیگر اسماء الله هم در ارتباط با خدا و به عنوان نامی از نام‌های خدا تفسیر می‌شود، هم در ارتباط با انسان و به عنوان نامی از نام‌های انسان.

(۱) رشید، نامی از نام‌های خدا، رشید در این معانفعل است در معنای فاعل و مفعول و بدین ترتیب رشید به معنی راشد و مرشد خواهد بود: (الف) رشید، یعنی راشد، رشید در معنای راشد از جمله صفات ذات خداوند است که می‌توان آن را از دیدگاه ایجاب (= اثبات) و سلب نگرست؛ (۱) از دیدگاه سلب، آن سان که جوینی تصریح کرده است رشید به معنی ذاتی است فراتر از پستی‌ها و پاک و منزّه از غیب‌ها و کاستی‌ها (الارشاد، ۱۵۵)؛ (۲) از دیدگاه ایجاب و اثبات، رشید (= راشد) حکیم و عالم است، یعنی ذاتی است دارای رُشد و رُشد، در این معنا به حکمت و علم باز می‌گردد و رشید به حکیم و عالم تفسیر می‌شود. خداوند رشید است یعنی حکیم است، چرا که اولاً، در افعال او عبث و باطل راه

ارتکاب گناه رشوه (اعم از دادن یا گرفتن یا واسطه بودن میان آن دو) آمده است که همگی عمل کننده به این گناه را به کفر و شرک و عذاب جهنم وعید داده‌اند. برخی از مشهورترین این روایات عبارتند از: الرّاشی و المرشی کلاهما فی التّار؛ الرّاشی و المرشی و الماشی بینهما ملعونون؛ اما الرّشاء فی الاحکام فهو الکفر باللّٰه العظیم و جز اینها.

(۳) دلیل اجماع، به گفته فقهای امامیه تمامی فقیهان اعم از شیعه و سنی بر حرمت و ممنوعیت رشوه اجماع کرده و بر حکم آن اتفاق نظر دارند و از فقهی در این باره مخالفتی شنیده یا صادر نشده است.

با توجه به سه دلیل فوق‌الذکر تردیدی در گناه رشوه و جزای آن نمی‌باشد، لیکن مشهور فقهای امامیه بر این نظرند که حکم ممنوعیت و حرمت شامل مطلق موارد رشوه لغوی نمی‌گردد بلکه رشوه حرام و ممنوع در اصطلاح شرع و فقه امامیه تنها شامل قسمتی از پرداخت رشوه می‌گردد که در حوزه و محدوده قضاوت و قاضی و اصدار حکم بوده باشد. بدین معنا که مطلق رشوه از یکی از طرفین دعوی حق را باطل و باطل را حق نماید و بر طبق آن حکم قضائی صادر کند. از این رو نسبت میان رشوه شرعی و فقهی عموم و خصوص مطلق می‌باشد از این جهت که عرف پرداخت هر گونه وجه مادی یا اعتبارات معنوی - به هدف راه گشایی و انجام کار مورد نظر به دیگری - را رشوه می‌دانند، در حالی که شرع تنها پرداختهایی را رشوه می‌داند که در بخش حکومت میان متخاصمین و قضاوت میان آنها بوده باشد. آن هم به منظور حق جلوه دادن باطل و باطل جلوه دادن حق، و گرنه مطلق پرداخت نسبت به دریافت خدمات اعم از تسهیل کار یا تسریع در انجام کار یا پرداخت رشوه به منظور رسیدن به حق و دور نمودن ظالم و یا گذشتن از حق خود به نفع دهنده رشوه و جز این موارد همگی گو این که از مصادیق رشوه عرفی است لیکن رشوه فقهی نمی‌باشند. از این رو چنان رشوهای حکم حرمت و ممنوعیت را دارا نخواهد بود و هر مسلمانی می‌تواند بدون بیم از حرمت و عقوبت شرعی به پرداخت آن اقدام کند؛ مگر آنکه پرداخت آن به عنوان ثانوی ممنوع باشد نظیر بر هم خوردن نظم جامعه، یا مخالفت با قوانین موضوعه توسط مجالس قانونگذاری یا هم سطح آن، یا احتمال وقوع در منوعات جانبی همچون پایمال کردن حق تقدم دیگران یا تعدی به حقوق آنان و نظایر آن. البته عدم حرمت و ممنوعیت پرداخت این گونه اموال ناشی از عدم صدق حکم رشوه بر این اموال است و گرنه برخی از فقیهان به رغم حکم به عدم حرمت پرداخت، تصرف در اموال پرداخت شده را از جهت انطباق عنوان

12 AGUSTOS 2001

رشحات عین الحیات

۲۵۰

نه خرم از تو در صبحی نه دلشاد از تو در شامی
ندارم غم ز قرب مدعی [رشحه] که در کوش
کنون قربی که هست او را فراهم بود ایامی
شهنشاه جهان شهزاده محمود آن جوان بختی
که عقل پیر باشد پیش رای پخته اش خامی

منابع: از ربیع تا پیریز، ۱۲۹؛ تذکره الخواتین، ۱۳۲؛
حدیقه الشعراء، ۱۵۴/۳؛ خیرات حسان، ۱۴۴/۱؛ الذریعة، ۳۵۹/۹؛ ریاحین
الشریعة، ۲۵۴/۴؛ زنان سخنور، ۲۰۹/۱؛ نمرنگ سخنوران، ۳۵۷/۱؛
مصطفی خراب، ۶۹؛ مشاهیر زنان ایرانی، ۱۰۴.

عبدالحسین شهیدی صالحی

رشحة الفیض، تفسیر از سید حسن (۱۲۰۵-)

۱۲۶۰ (ق) فرزند سید دلدار علی نقوی لکنهویی نصرآبادی از
مشاهیر علمای شیعه در هندوستان مؤلف محقق مفسر متضلع. وی
پس از اخذ مقدمات علوم و فنون ادب، مدارج عالی اجتهاد را نزد
پدر و برادرش سلطان العلماء سید محمد نقوی پیمود و به مقام عالی
علمی نائل گردید و از خود مؤلفاتی باقی گذاشته است از جمله
تجوید القرآن که نام آن رشحة الفیض به فارسی در فنون تجوید و
مخرج حروف است.

منابع: الذریعة، ۳۶۶/۳؛ الکرام البررة، ۳۲۵/۱؛ کاشف الحجب
والامطار، ۲۴۳؛ معجم الدراسات القرآنیة عند الشیعة الامامیة، ۵۵.

عبدالحسین شهیدی صالحی

رشحی الوجود ← ممکن

رُشِدٌ، ثلاثی مجرد رُشِدٌ یُرشِدُ، رُشْدًا نقیض غی (لسان
العرب). در قرآن کریم، هم به معنای راه درست و راهیابی به کار
رفته (بقره ۲۵۶؛ آیه الكرسی؛ اعراف، ۱۴۶؛ جن، ۲) هم به معنای
رشد فکری و قوای دماغی و بلوغ (نساء، ۶؛ کهف، ۶۶) آمده
است. و مترادف است؛ با صیغه های دیگری از همین کلمه در قرآن
کریم یعنی رُشِدٌ (کهف، ۲۴، ۱۰؛ جن، ۲۱، ۱۴، ۱۰) و رُشَادٌ (غافر،
۲۹، ۳۸). رُشْدٌ در اصطلاح فقه عبارت از کیفیت نفسانی ای است
که شخص را از افساد مال و خرج کردن آن در اموری که شایسته
عقلا نیست، بازمی دارد (توعد علامه، کتاب حجر).

اصول «رُشْد» موضوعی است عرفی و نه حقیقت شرعیه،
بنابراین راه به دست آوردن معنای آن نیز عرف خواهد بود، و در
عرف به کسی که اموال خود را در راه های غیر معقول صرف می کند،
غیر رشید و یا سفیه می گویند. بنابراین سفه در مقابل رشد است و

شیخ مهدی رشتی نجفی از مراجع تقلید در نجف اشرف. پس از
تکمیل علوم اولیه و قسمتی از سطوح خویش، در ۱۳۰۲ ق راهی
نجف اشرف گردید و به حوزه اعیان علمای شیعه ملحق گشت و
پس از مدتی تحصیل به مقام والای اجتهاد نائل گردید و بزرگان
علمای حوزه نجف اشرف به علم و فضل و اجتهاد او اعتراف نمودند
شیخ آقا بزرگ تهرانی در طبقات اعلام الشیعه او را از فقهای اعلام
و مراجع تقلید عصر خود یاد کرده که موصوف به صلاح و زهد و
تقوی بود... وی مؤلفاتی از خود باقی گذاشته است از جمله آنها
حکم العزل و انزال الولاة؛ تزویج الصغیر بالکبیر و بالعکس بالعقد
الانقطاعی؛ انتقال التركة الی الوارث؛ حواشی العروة الوثقی؛
رسالة علمیة که هشت مرتبه طبع گردیده است و غیره.

منابع: احسن الودیعة؛ شخصیت شیخ انصاری، ۳۷۴؛ علماء
معاصرین، ۱۴۴؛ معارف الرجال، ۳۶۳؛ معجم رجال الفکر و الادب فی
النجف، ۵۹۸/۲؛ نباء البشر، ۸۳۸/۲. عبدالحسین شهیدی صالحی

رشحات عین الحیات، کتابی است به فارسی از

فخرالدین علی صفی فرزند ملا حسین واعظ کاشفی. مؤلف این اثر
را به هنگام جوانی در ۹۰۹ قمری تألیف کرده است و در شرح
احوال مشایخ و بزرگان طریقه نقشبندی و نیز مناقب خواجه عبیدالله
نقشبندی و کرامات و معارفی است که از وی شنیده شده است.

منابع: تاریخ ادبیات در ایران، ۵۳۶/۴؛ تاریخ نظم و نثر در ایران،
۱۸۲۴۸؛ الذریعة، ۲۳۵/۱۱. محمد قاسم زاده

رَشَحَه (= رَشَحَه بیگم) (م ح ۱۲۵۰ ق) دختر هاتف از

ارباب فصاحت و بلاغت و شاعر بلند آوازه قرن سیزدهم هجری.
پس از اخذ مقدمات متداوله و علوم اسلامی و نحو و صرف نزد
بزرگان فن ادب و شعر از جمله پدرش سید احمد هاتف (م
۱۲۰۲ ق) از شعرای ایران به تحصیل ادبیات و بلاغت و فنون شعر
پرداخت. و با میرزا علی اکبر متخلص به نظیری یا نظنزی ازدواج
نمود و ثمره آن فرزندش میرزا احمد متخلص به کشته از شعرای بلند
آوازه عصر قاجار است. شیخ آقا بزرگ تهرانی در الذریعة آورده
که بیش از سه هزار بیت شعر سروده است و بزرگ ترین مجموعه
شعر را میان زنان شاعر فارسی گوی دارد. وی به دربار ایران راه
یافت و مورد احترام خاص و عام بود و برخی از دختران و پسران
فتحعلی شاه قاجار را مدح گفته است. شش صفحه از دیوان وی در
پایان دیوان پدرش هاتف اصفهانی در تهران سال ۱۳۳۲ ش طبع
گردیده است از اشعار او در مدح محمود میرزا قاجار:

جدا از زلف و رخسار تو جان دادم بنا کامی